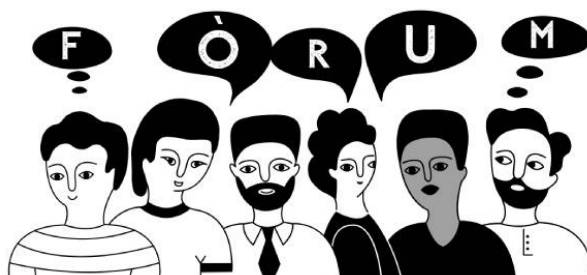

**UN NOU MODEL PER
A LES BALEARS**

Agenda d'objectius per a la transició social

UNA PROPOSTA DEL GRUP DE TRANSICIÓ SOCIAL DEL

DE LA SOCIETAT CIVIL
PER A LA RECONSTRUCCIÓ DE LES ILLES BALEARS

ÍNDEX

Resum executiu	3
Introducció	5
Propostes	6
 1.- GOVERNANÇA 2.- PARTICIPACIÓ CIUTADANA 3.- CULTURA 4.- TREBALL 5.- HABITATGE 6.- ENVELLIMENT 7.- DESIGUALTAT DE GÈNERE 8.- POBRESA 9.- IMMIGRACIÓ 10.- INFÀNCIA 11.- JOVENTUT 12.- EDUCACIÓ 13.- SANITAT 14.- SERVEIS SOCIALS	
Bibliografia	12

RESUM EXECUTIU

INTRODUCCIÓ

La transició social ha de ser un procés per arribar a garantir el desenvolupament dels serveis públics bàsics, l'articulació d'un sistema de cures públic, digne i gratuït i les polítiques que donin accés al conjunt de la població a necessitats tan vitals com l'alimentació, l'habitatge, l'aigua, l'energia, el treball digne o una renda bàsica universal.

Per tot això, convé establir una **agenda d'objectius** que possibilitin dissenyar projectes específics, per evolucionar cap a una societat que capgiri els fenòmens negatius per uns altres socialment més justos i sostenibles:

Una de les prioritats que hem de tenir ha de ser millorar la **governança**. És imprescindible anar cap a una altra governança de les institucions públiques, amb més diàleg i consens i amb més participació de la societat civil. La **participació ciutadana** ha de ser un instrument que serveixi per afrontar la degradació de la cultura democràtica, enfortint els valors cívics de la convivència i de la participació activa de la ciutadania en la vida política i social.

Envers els atacs i la pèrdua progressiva de la **cultura** pròpia, hem de fer de la cultura la nostra aportació a la globalització i la interculturalitat a la qual es dirigeix el món i situar-la al centre de les polítiques públiques.

Vivim en una revolució tecnològica impressionant que afecta de moltes maneres al concepte i la pràctica del que ara entenem per **treball**. Enfront de l'augment de la precarietat laboral, hem d'anar cap a una societat en què tothom pugui tenir un treball digne.

Una vida digna no es pot entendre sense un **habitatge** correcte. El dret a l'habitatge no pot esperar més. Cal passar d'un dret reconegut a la Constitució a una realitat a cada una de les nostres illes.

L'**envelliment** de la població és un fenomen global que també es donarà a la nostra comunitat. L'augment de l'envelliment no ha de ser entès com a un problema que ens depassa, sinó una oportunitat per millorar la qualitat de vida i el paper actiu dels majors a la nostra societat.

La desigualtat creix i per tant augmenta la **pobresa**. Hem d'erradicar qualsevol tipus de pobresa, garantint el dret de la ciutadania a l'existència material, impulsant progressivament amb una renda bàsica universal.

No ens hem de cansar de lluitar contra la **violència de gènere**. Enfront de la desigualtat estructural de la situació de la dona, hem d'anar cap a una societat totalment igualitària, que elimini la violència cap a la dona.

La **immigració** serà un fenomen creixent en els anys vinents. Molts immigrants queden relegats a situacions de marginalitat. És imprescindible programes socials que ajudin a les persones migrades a formar part de la ciutadania, amb els mateixos deures i drets que comporta ser ciutadà i ciutadana aquí a les nostres illes.

Protegir a la **infància** és un deure de tota societat democràtica. Enfront de la vulnerabilitat dels infants, hem de garantir els seus drets i necessitats des de la responsabilitat col·lectiva, tan pública com privada.

RESUM EXECUTIU

No podem abandonar a la **joventut** en els anys vinents de dificultats i oportunitats. Enfront de la situació "d'oblit" que pateix la població jove, l'hem de fer partícip de les polítiques públiques i enfortir mesures que evitin la seva exclusió social.

L'**educació** juntament amb la cultura ens fa persones civilitzades. El sistema educatiu no pot ser només un servei social, sinó que ha de ser el motor central del procés de transició econòmica, ecològica i social.

Que hem de dir de la importància de la **sanitat** actual i la del futur? El sistema sanitari és encara massa vulnerable. Per tant, hem de garantir totalment l'assistència bàsica i la construcció d'una política sanitària basada en la recerca, la formació i la prevenció.

Els **serveis socials** són complementaris als sanitaris i educatius, però han d'estar al mateix nivell d'importància. Hem de passar de la xarxa de serveis socials centrats en la gestió individual de la demanda, a uns serveis socials d'ample base comunitària, treballant amb els veïnats i les entitats de cada barri i poble.

Propostes principals:

- 1.-Una Governança amb Planificació Estratègica de la Transició i un òrgan de gestió i seguiment amb la col·laboració de la societat civil.
- 2.-Les nostres institucions s'han d'articular com a espais oberts, comunitaris, estimats, participats, ocupats per la ciutadania.
- 3.- Situant la cultura al centre de les polítiques, com a element substancial i estructural de les mateixes, reforçarem la identitat, la creativitat i la universalitat de la nostra llengua i cultura.
- 4.-Hem d'anar cap a una societat en què tothom pugui tenir un treball digne, modificant les estadístiques laborals per poder avaluar el nombre de persones que tenen un treball digne.
- 5.-Fer de la reconversió turística com una oportunitat per habilitar milers d'habitatges amb preus socials.
- 6.-Anar cap a serveis comunitaris i domiciliaris d'atenció a la dependència com a primera prioritat.
- 7.- Transformar el sistema d'ajudes d'una manera progressiva, cap a una renda bàsica universal i incondicional, que garanteixi un mínim de dret material a l'existència.
- 8.-Cal fer un esforç especial a favor de les dones, especialment augmentant les prestacions de les víctimes de maltractament per poder iniciar una vida fora perill.
- 9.-Els immigrants s'han de beneficiar de polítiques inclusives i de drets de participació, així com de les obligacions socials i culturals que això implica.
- 10.-Hem d'establir un entorn protector, institucional, familiar i o comunitari, que els defensi de l'explotació, el maltractament i la violència.
- 11.-Pel que fa al problema de la desocupació juvenil, hem de prendre no únicament mesures d'ocupació activa, sinó també mesures orientades a millorar l'accés a l'educació; a afavorir l'accés a l'habitatge i a millorar l'accés de la joventut a la cultura i el lleure.
- 12.-Hem d'atorgar el valor que correspon a la Formació Professional i l'etapa educativa de zero a tres anys per tal d'afavorir la conciliació en l'àmbit familiar.
- 13.-Es imprescindible reforçar l'atenció sanitària pública, la investigació i la formació, a més de la qualitat professional i salarial de totes les persones que hi treballen.
- 14.-Hem d'aconseguir prestacions bàsiques que siguin àgils i fàcils de gestionar, per poder dedicar més esforç al treball comunitari i preventiu, de la mà dels veïns i veïnes i de les entitats socials dels barris, de les ciutats i pobles.

INTRODUCCIÓ

Des de fa més de 30 anys, el model econòmic neoliberal s'ha anat imposant en les societats democràtiques avançades, provocant un creixement de les desigualtats. La proposta d'una transició social es fa en el context d'una transició econòmica i ecològica més àmplia, que aborda la crisi ecosocial des de totes les seves dimensions. La transició social ha de ser un procés per arribar a garantir el desenvolupament dels serveis públics bàsics, l'articulació d'un sistema de cures públic, digne i gratuït i les polítiques que donin accés al conjunt de la població a necessitats tan vitals com l'alimentació, l'habitatge, l'aigua, l'energia, el treball digne o una renda bàsica universal.

Per altra banda, hem de tenir en compte que les previsions de creixement poblacional fetes fins a dia d'avui estaven vinculades a la dinàmica econòmica. Per tant, es preveia un creixement lent, però sostingut, que ens diferenciava de les altres regions. Aquesta dinàmica era resultat d'una immigració feble, però constant – amb una molt breu interrupció derivada de la crisi de 2008 –, i d'una estructura de la població relativament jove, fruit de la immigració acumulada al llarg de més de 70 anys.

Ara es notarà un canvi important a partir de la pandèmia, encara que la repercussió sobre la població s'acostuma a produir amb un cert retard, per exemple a la crisi del 2008 es va començar a reflectir uns anys després i els nombres negatius just es varen produir a partir de l'any 2012. L'estructura de població encara és més jove aquí, respecte a altres CCAA, i aquesta es mantindrà durant un temps, però és probable que es redueixi la natalitat. La immigració també i el balanç migratori arribarà, possiblement, a ser negatiu per la pèrdua del factor tractor econòmic i laboral. Hem de considerar que és la primera crisi que ha incidit especialment sobre el turisme, quan en altres crisis era el sector que millor resistia i el primer que es recuperava. La dinàmica poblacional està íntimament lligada a tots aquests processos.

Per tot això, convé canviar la dinàmica actual i establir una agenda d'objectius que possibilitin dissenyar projectes específics, per evolucionar cap a una societat que capgiri els fenòmens negatius per uns altres socialment més justos i sostenibles.

PROPOSTES

1. GOVERNANÇA

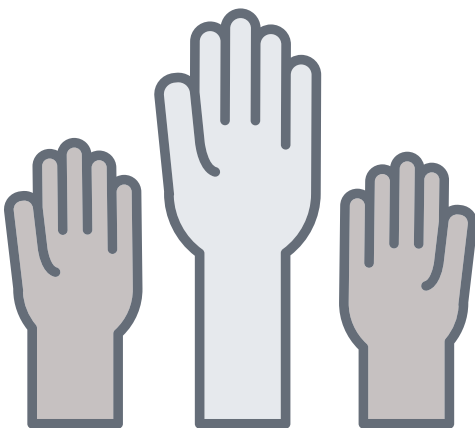
És imprescindible anar cap a una altra governança, amb més diàleg i consens i amb més participació de la societat civil.

Hem de passar d'una rutina de les formes instituïdes de participació social a la innovació i millora de la qualitat democràtica. La participació ciutadana en les polítiques públiques és un dret de la persona contemplat a la Constitució i a l'Estatut de la CAIB. Existeixen nombroses fórmules a les diferents administracions i institucions públiques, desiguals i molt millorables, un sistema massa burocràtic i poc útil per a les entitats ciutadanes sense afany de lucre i d'interès general. Hem d'aconseguir uns espais de participació real i efectiu de la societat civil per consensuar les bases de la transició social, ecològica i econòmica.

2. PARTICIPACIÓ CIUTADANA

Enfront de la degradació de la cultura democràtica, hem d'enfortir els valors cívics de la convivència i de la participació activa de la ciutadania en la vida política i social.

La pèrdua de drets socials laborals i els conflictes amb les institucions ha fet avançar una percepció que les regles democràtiques estan en qüestió, augmentant la fragmentació social i política, així com la polarització i estancament dels conflictes. Des de les entitats socials, demanem a les administracions un diàleg democràtic més fluid, una gestió participativa més dinàmica, transparent i eficient, així com un enfortiment dels programes comunitaris inclusius per millorar la cultura cívica i la cohesió social. Així mateix, s'ha d'assegurar que aquest accés a la participació no exclouï cap col·lectiu, amb especial atenció a aquells més vulnerables com les dones, els infants, la gent gran o els migrants.

Per això, les nostres institucions s'han d'articular com a espais oberts, comunitaris, estimats, participats, ocupats per la ciutadania, espais d'afectes i cures. Cal enfortir-les alhora que les repensem i democratitzam, impulsant noves formes de governança compartida i implicant-hi activament la ciutadania.

3. CULTURA

Envers els atacs i la pèrdua progressiva de la cultura pròpia, hem de fer de la cultura la nostra aportació a la globalització i la interculturalitat a la qual es dirigeix el món i situar-la al centre de les polítiques públiques.

La llengua i la cultura centenària de les nostres Illes és de base catalana i si es debilita més, corre el risc d'ensorrar-se. Perquè la cultura i la llengua han de ser protagonistes en els processos d'integració social i de vida col·lectiva. **Situant la cultura al centre de les polítiques**, com a element substancial i estructural de les mateixes, reforçarem la identitat, la creativitat i la universalitat de la nostra llengua i cultura. Situam la cultura al centre, fomentarem una ciutadania responsable, solidària, implicada en la vida comunitària i en la lluita per una societat justa, igualitària i veritablement democràtica. Situam la cultura al centre, protegiem les condicions que permeten a totes les persones, sense discriminació, accedir, participar i contribuir a la vida cultural de forma permanent (del mandat sobre els drets culturals de l'ONU).

Perquè la cultura és un dret universal irrenunciable, un instrument indissociable de l'educació per formar ciutadans i ciutadanes crítics, democràtics, lliures, amb pluralitat d'idees i experiències vitals, que han de ser respectades, valorades i viscudes en comunitat.

Hem de construir col·lectivament un ecosistema cultural equilibrat i sostenible, on el teixit cultural i creatiu de base, la cultura popular, les petites i mitjanes empreses culturals, les iniciatives que proposen noves formes d'economia en cultura i el mapa d'institucions i entitats públiques i privades, conformin un escenari cultural interrelacionat, plural, divers, lliure i dinàmic.

4. TREBALL

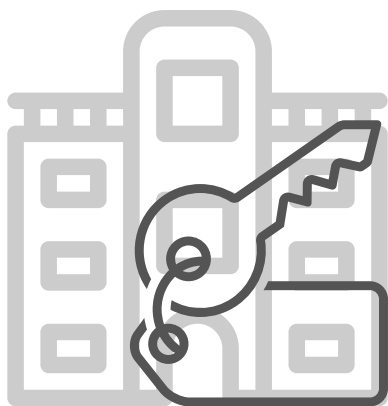
Enfront de l'augment de la precarietat laboral, hem d'anar cap a una societat en què tothom pugui tenir un treball digne.

Hi ha una evolució preocupant de l'atur de llarga i molt llarga durada. Tot i que les xifres d'atur venien, abans de la COVID, experimentant un descens progressiu -malgrat que havien augmentat les taxes de precarietat i temporalitat-, la pandèmia ha provocat un increment de la precarietat i la incertesa fins a nivells fins ara desconeguts. Revertir aquesta dinàmica implica un gran canvi en la política econòmica i social de la nostra societat i especialment del nostre model productiu, basat principalment en el turisme.

5. HABITATGE

El dret a l'habitatge no pot esperar més. Cal passar d'un dret sobre el paper a una realitat.

Tots els informes assenyalen l'habitatge com un factor de risc que està augmentant com a resultat de les pressions a què està sotmès el mercat de l'habitatge i que exclou moltes persones del mercat immobiliari, tant de compra com de lloguer. Es fa necessari «implementar mesures d'accés i manteniment de l'habitatge: foment i ajuts al lloguer, pagament de subministraments (bo social), limitació dels preus de lloguer, pla de rehabilitació i renovació d'habitatges i espais urbans, col·laboració pública-privada per a HPO» (EAPN). Hem de veure la reconversió turística com una oportunitat per habilitar milers d'habitatges amb preus socials.

6. ENVELLIMENT

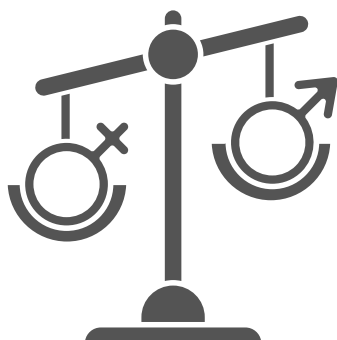
L'augment de l'envelliment no ha de ser un problema, sinó una oportunitat

La crisi econòmica general d'Espanya i d'Europa torna a posar en debat el sistema de pensions. Per a l'any 2030, es preveu un índex d'envelliment a les illes Balears del 168,02 % i un índex de sobreenvelliment del 14,2 %. Això suposarà un increment de demanda de prestacions, places residencials, centres de dia i hores d'ajuda a domicili. Hem d'impulsar un envelliment actiu on les persones grans siguin protagonistes i assegurar el tractament social i sanitari que han de rebre en cas de necessitat. Hem d'anar cap a serveis comunitaris i domiciliaris d'atenció a la dependència.

7. DESIGUALTAT DE GÈNERE

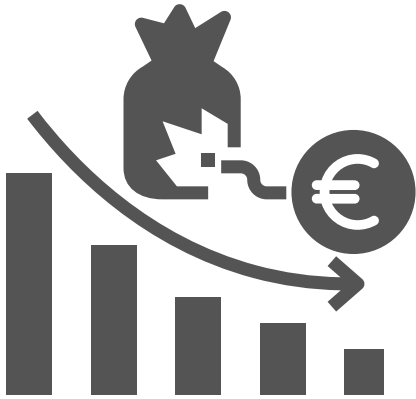
Enfront de la desigualtat estructural de la situació de les dones, hem d'anar cap a una societat totalment igualitària, que elimini la violència de gènere en totes les seves manifestacions.

La majoria d'indicadors de precarietat laboral van encara en contra les dones, també en el treball domèstic i de cures. Si afegim els impactes de la COVID, veurem que cal fer un esforç especial a favor de les dones. La transició social no ha d'acabar fins que no s'hagi acabat amb la violència cap a les dones i amb les diferents discriminacions basades en el gènere en tots els àmbits.

8. POBRESA

Hem d'erradicar qualsevol classe de pobresa, garantint el dret de la ciutadania a l'existència material, amb una renda bàsica universal.

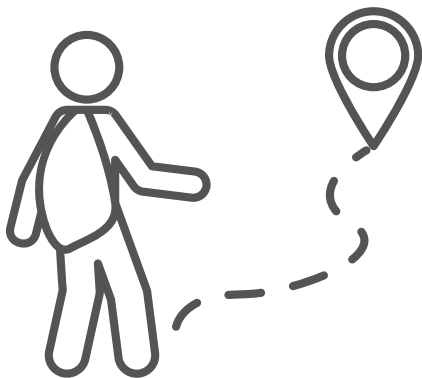

Les illes Balears presenten una desigualtat de rendes elevada. Es troben entre els territoris europeus amb un índex de Gini per sobre de la mitjana europea. La pobresa persisteix entre els menors de 16 anys i en el col·lectiu femení. Hi ha un increment notable de la proporció de població que viu en llars amb carència material i de la població que té dificultats per a arribar a final de mes.

«Estam convençuts, i la nostra experiència en altres emergències socials ho avala, que la cronificació de la pobresa i de l'exclusió es pot evitar si després d'una primera fase d'atenció urgent de les necessitats bàsiques (salut, alimentació,...), es passa com més aviat millor a mesures no assistencialistes basades en la inclusió i en la garantia d'ingressos, com poden ser un treball digne o unes prestacions socials efectives i àgils, tenint sempre per bandera les premisses de defensa de drets i respecte a la dignitat de les persones» (EAPN). Cal impulsar una renda bàsica universal d'emergència per a qualsevol persona que la sol·liciti, en la situació actual de la pandèmia, en el camí de substituir les actuals rendes condicionades, cap a una renda bàsica universal i incondicional, que garanteixi un mínim de dret material a l'existència.

9. IMMIGRACIÓ

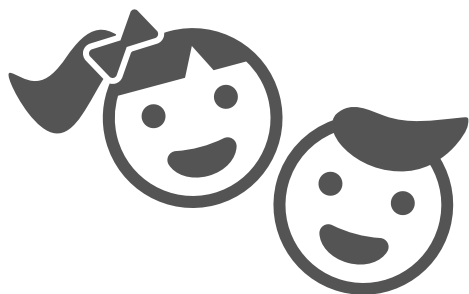
Moltes persones migrades queden relegades a situacions de marginalitat. És imprescindible que les persones migrades formin part de la ciutadania, amb els mateixos deures i drets

Les persones immigrants, refugiades o pertanyents a minories ètniques són les que més probabilitats tenen de viure discriminacions socials intenses. Quan entren en processos de marginació, viuen en condicions precàries, en allotjaments massificats i insalubres. Aquesta situació provoca segregació espacial i fomenta la creació de guetos en entorns on els habitatges són més econòmics, perquè tenen pitjors condicions d'habitabilitat i dèficit de condicions i serveis. Els immigrants també s'han de beneficiar de polítiques inclusives i de drets de participació, així com de les obligacions socials i culturals que això implica.

10. INFÀNCIA

Enfront de la vulnerabilitat dels infants, hem de garantir els seus drets i necessitats des de la responsabilitat col·lectiva.

Malgrat existeixen diferents lleis que vetllen pels seus drets, sovint els infants són víctimes de la pobresa, l'accés desigual als serveis i l'abandonament, tant en els territoris pobres com en els més rics. Per això, hem de remarcar la necessitat de proporcionar als infants una protecció especial i atendre el seu interès superior, complint l'establert tant a la Declaració de Ginebra de 1924 sobre els Drets de la Infància, a la Declaració dels Drets de la Infància de 1959 i a la Convenció sobre els Drets de la Infància de 1989.

Els infants, tal com s'especifica als anteriors documents, són individus amb dret de ple desenvolupament físic, mental i social, i amb dret a expressar lliurement les seves opinions. En aquest sentit, hem d'establir un entorn protector que els defensi de l'explotació, el maltractament i la violència, en qualsevol de les seves formes.

Els infants hauran de disposar d'oportunitats i serveis que garanteixin el seu desenvolupament físic, mental, moral, espiritual i social de manera saludable i normal i en condicions de llibertat i dignitat. Així mateix, hem de garantir el seu dret al joc i a la ciutat, assegurant la seva autonomia i el seu creixement ple, tenint sempre en compte que el benestar dels nins i nines ha de derivar de la responsabilitat col·lectiva entre les famílies, les administracions públiques i la societat civil, que també haurà de vetllar perquè se satisfacin els seus drets i necessitats.

11. JOVENTUT

Enfront de la situació "d'oblit" que pateix la població jove, l'hem de fer participar de les polítiques públiques i enfortir mesures que evitin la seva exclusió social.

El 2018, el 12% de les persones d'entre 15 i 24 anys i el 19,6% de la població d'entre 20 i 34 anys no tenien feina ni rebien cap classe d'educació o formació. En el quart trimestre de 2019, el 30,51% dels menors de 25 anys estaven en situació de desocupació i més del 70% dels treballadors joves tenia un contracte temporal.

Com era d'esperar, la COVID-19 ha empitjorat aquestes xifres: Durant les primeres setmanes del confinament, la taxa d'atur entre els joves se situà en el 25,2%, enregistrant un increment més de dues vegades superior al que es donà entre la població de 30 a 64 anys.

El mes d'abril de 2020, hi havia un 33,3% més de persones joves a l'atur, més un 82,4% que eren demandants d'ocupació. Si en paral·lel a aquests percentatges tenim en compte que les probabilitats d'ocupar llocs de treball precaris són sempre majors entre la població jove, ens trobam davant un escenari que situa aquest col·lectiu en un alt risc d'exclusió i vulnerabilitat social, estretament lligats a la pobresa.

En aquest sentit, convé, per una banda, ampliar la dimensió de les polítiques de joventut per a la consecució d'una participació efectiva en el disseny i formulació de les polítiques que els afecten directament. Això s'aconsegueix, entre altres mesures, habilitant els instruments necessaris al servei de les necessitats dels joves, generant confiança intergeneracional i obrint espais de participació efectius que els impliquin, mentre fomenten l'educació en la participació i faciliten la presència dels joves condicionats pels diferents tipus d'exclusió.

Pel que fa al problema de la desocupació juvenil (i els consegüents riscos de pobresa i exclusió), convé prendre mesures orientades a millorar l'accés a l'educació; a afavorir l'accés a l'habitatge i a millorar l'accés de la joventut a la cultura i el lleure (assegurant-hi l'accés universal amb la inversió de recursos).

12. EDUCACIÓ

El sistema educatiu no pot ser només un servei social, sinó que ha de ser el motor central del procés de transició econòmica, ecològica i social.

Només aquells països que apostin decididament per una educació transformadora, de qualitat i equitativa podran avançar com a societat de progrés i de benestar. L'abandonament dels estudis post-obligatoris de la població d'entre 18 i 24 anys a les Illes és de les més altes d'Espanya i dobla la mitjana europea. Aquesta situació és l'expressió del model social, econòmic i educatiu que tenim a la nostra comunitat. Necessitam donar-li la volta i aspirar a ser una societat culta i educada en una economia inclusiva i pròspera. Hem de desenvolupar un model d'educació pública que aposti per l'equitat, que doni més importància a l'aprenentatge que als resultats, que pensi en una societat cohesionada, un model flexible, modern, de qualitat i de proximitat, que aposti també per la investigació i la recerca i prioritzi la formació del professorat. De la mateixa manera, hem d'atorgar el valor que correspon a la Formació Professional i l'etapa educativa de zero a tres anys per tal d'afavorir la conciliació en l'àmbit familiar.

13. SANITAT

El sistema sanitari és encara massa vulnerable. Per tant, hem de garantir totalment l'assistència bàsica i la construcció d'una política sanitària basada en la recerca, la formació i la prevenció.

La crisi de la COVID ens ha obert els ulls a la importància de la salut col·lectiva. La salut de tota la població (residents i turistes) ha esdevingut un valor que transcendeix la salut individual. Hem comprovat també la importància que té la capacitat assistencial respecte de la seguretat sanitària i l'economia de turisme i oci. Per tant, és imprescindible reforçar l'atenció sanitària pública, la investigació i la formació, a més de la qualitat professional i salarial de totes les persones que hi treballen. Hem d'apostar per una cultura de la prevenció sanitària i per una educació sanitària de qualitat.

14. SERVEIS SOCIALS

Hem de passar de la xarxa de serveis socials públics centrats en la gestió individual de la demanda a uns serveis socials d'ample base comunitària, treballant amb els veïnats i les entitats de cada barri.

L'augment dels problemes socials i de les persones que demanen ajuda han anat arraconant els serveis socials a la gestió del cas i no a l'enfrontament de l'arrel del problema. Hem d'aconseguir prestacions bàsiques que siguin àgils i fàcils de gestionar, per poder dedicar més esforç al treball comunitari i preventiu, de la mà dels veïns i de les entitats socials dels barris de les ciutats i pobles.

BIBLIOGRAFIA

- PENDENT

www.forumsocietatcivil.org

info@forumsocietatcivil.org

DE LA SOCIETAT CIVIL
PER A LA RECONSTRUCCIÓ DE LES ILLES BALEARS